YANGI O‘ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI
Volume 5 Issue 7 Noyabr 2026
https://phoenixpublication.net/ Online ISSN: 3030-3494

INTEGRATIV YONDASHUVNING PEDAGOGIK MOHIYATI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI

Elov Ziyodullo Sattorovich
Osiyo xalqaro universiteti professori, psixologiya fanlari doktori (DSc)
Nabiyeva Nargiza Abdurayimovna
Osiyo xalqaro universiteti pedagogika mutaxassisligi 2-kurs magistranti

Annotatsiya

Ushbu maqolada integrativ yondashuvning mazmuni, uning nazariy-metodologik asoslari va zamonaviy ta’lim jarayonidagi ahamiyati yoritilgan. Integratsiya qilinadigan bilim, ko‘nikma va kompetensiyalarni uyg‘unlashtirishga xizmat qiluvchi metodlar, tamoyillar hamda integrativ ta’limning natijalari tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: *Integratsiya, integrative, loyiha asosida o‘qitish, mehnat bozori, texnologiya, intellektual va kommunikativ ko‘nikmalar.*

Аннотатsiя

В статье рассматривается содержание интегративного подхода в процессе профессионального образования, его теоретико-методологические основы и значение в современном образовательном процессе. Анализируются методы и принципы, обеспечивающие гармонизатsiю интегрируемых знаний, умений и компетенций, а также результаты интегративного образования.

Ключевые слова: *Интегратsiя, интегративность, проектное обучение, рынок труда, технологии, интеллектуальные и коммуникативные навыки.*

Abstract

This article examines the integrative approach to professional education, its theoretical and methodological foundations, and its importance in modern education. It analyzes the methods and principles that ensure the harmonization of integrated knowledge, skills, and competencies, as well as the results of integrative education.

Keywords: *Integration, integrativity, project-based learning, labor market, technology, intellectual and communication skills.*

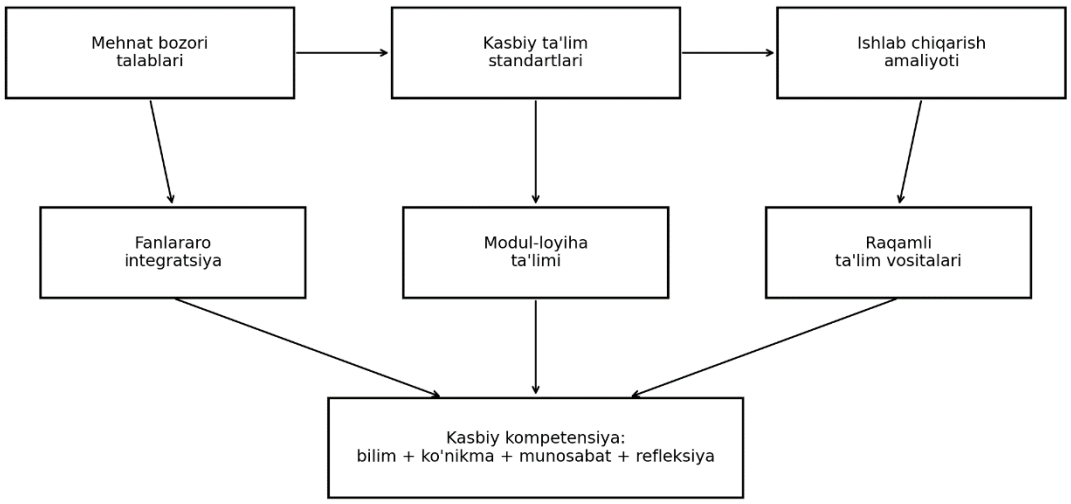
Integratsiya pedagogik hodisa sifatida alohida bilimlar, ko‘nikmalar va tajriba unsurlarini maqsadli tizimga birlashtiradi. Kasbiy ta’limda bu jarayon umumta’lim, umumkasbiy va maxsus fanlar mazmunini ishlab chiqarish amaliyoti bilan bog‘lash orqali yuzaga keladi. Integratsiyaning mohiyati predmetlar sonini kamaytirish emas, balki o‘quvchi ongida kasbiy faoliyatning yaxlit manzarasini shakllantirishdir.

Mazkur jihatni kasbiy ta’lim amaliyotiga tatbiq etishda integratsiya tushunchasining mazmuni faqat nazariy tushuncha sifatida emas, balki dars mazmuni, amaliy faoliyat, baholash va refleksiya bilan bog‘langan pedagogik konstruksiya sifatida ko‘rilishi lozim. Aks holda integratsiya tashqi ko‘rinishda mavjud bo‘lib, talabaning kasbiy kompetensiyasiga chuqur ta’sir ko‘rsata olmaydi. Shu sababli har bir mavzu bo‘yicha o‘qituvchi avval kasbiy vaziyatni, so‘ng zarur fanlararo bog‘lanishni va yakunda baholash mezonini belgilashi maqsadga muvofiq.

Komenskiy ta’limdagi izchillik va tabiatga muvofiqlikni, Ushinskiy esa nazariya va amaliyotning birligini asoslagan. Bu g‘oyalar hozirgi integrativ yondashuvda yangi mazmun kasb etadi: o‘quvchi turli fanlardan olgan bilimini muayyan kasbiy masalani hal qilishga yo‘naltiradi.

Mazkur jihatni kasbiy ta’lim amaliyotiga tatbiq etishda klassik didaktik ildizlar faqat nazariy tushuncha sifatida emas, balki dars mazmuni, amaliy faoliyat, baholash va refleksiya bilan

Integrativ yondashuvning konseptual modeli

bog‘langan pedagogik konstruksiya sifatida ko‘rilishi lozim. Aks holda integratsiya tashqi ko‘rinishda mavjud bo‘lib, talabaning kasbiy kompetensiyasiga chuqur ta’sir ko‘rsata olmaydi. Shu sababli har bir mavzu bo‘yicha o‘qituvchi avval kasbiy vaziyatni, so‘ng zarur fanlararo bog‘lanishni va yakunda baholash mezonini belgilashi maqsadga muvofiq.

J. Dewey tajriba orqali o‘qitish g‘oyasi bilan integrativ ta’limga kuchli metodologik asos berdi. Uning qarashlarida bilim hayotiy vaziyatdan ajratilgan tayyor axborot emas, balki faoliyat jarayonida qayta quriladigan tajribadir. Kasbiy ta’lim uchun bu ayniqsa muhim,

chunki mutaxassislik vazifasi real material, asbob, texnologiya va insoniy munosabatlar bilan bog‘liq bo‘ladi.

Mazkur jihatni kasbiy ta’lim amaliyotiga tatbiq etishda pragmatik pedagogika ta’siri faqat nazariy tushuncha sifatida emas, balki dars mazmuni, amaliy faoliyat, baholash va refleksiya bilan bog‘langan pedagogik konstruksiya sifatida ko‘rilishi lozim. Aks holda integratsiya tashqi ko‘rinishda mavjud bo‘lib, talabaning kasbiy kompetensiyasiga chuqur ta’sir ko‘rsata olmaydi. Shu sababli har bir mavzu bo‘yicha o‘qituvchi avval kasbiy vaziyatni, so‘ng zarur fanlararo bog‘lanishni va yakunda baholash mezonini belgilashi maqsadga muvofiq.

J. Bruner tomonidan ilgari surilgan spiral o‘quv dasturi g‘oyasi bilimlar asta-sekin murakkablashtirib qayta ko‘rilishini nazarda tutadi. Integrativ yondashuvda bu tamoyil kasbiy tushunchalarni bosqichma-bosqich kengaytirish, ularni avval oddiy, keyin murakkab amaliy vazifalar bilan bog‘lash orqali amalga oshiriladi.

Mazkur jihatni kasbiy ta’lim amaliyotiga tatbiq etishda spiral va tizimli o‘quv dasturi faqat nazariy tushuncha sifatida emas, balki dars mazmuni, amaliy faoliyat, baholash va refleksiya bilan bog‘langan pedagogik konstruksiya sifatida ko‘rilishi lozim. Aks holda integratsiya tashqi ko‘rinishda mavjud bo‘lib, talabaning kasbiy kompetensiyasiga chuqur ta’sir ko‘rsata olmaydi. Shu sababli har bir mavzu bo‘yicha o‘qituvchi avval kasbiy vaziyatni, so‘ng zarur fanlararo bog‘lanishni va yakunda baholash mezonini belgilashi maqsadga muvofiq.

Integrativ yondashuv tarixiy rivojlanishda dastlab fanlararo aloqalar, keyin integratsiyalashgan kurslar, undan so‘ng modul ta’lim, loyiha ta’limi va kompetensiyaviy baholash shaklida rivojlandi. Bugungi bosqichda esa raqamli texnologiyalar, virtual laboratoriyalar, simulyatsiyalar va ishlab chiqarish bilan hamkorlik integratsiyaning yangi darajasini yuzaga keltirmoqda.

Mazkur jihatni kasbiy ta’lim amaliyotiga tatbiq etishda rivojlanish bosqichlari faqat nazariy tushuncha sifatida emas, balki dars mazmuni, amaliy faoliyat, baholash va refleksiya bilan bog‘langan pedagogik konstruksiya sifatida ko‘rilishi lozim. Aks holda integratsiya tashqi ko‘rinishda mavjud bo‘lib, talabaning kasbiy kompetensiyasiga chuqur ta’sir ko‘rsata olmaydi. Shu sababli har bir mavzu bo‘yicha o‘qituvchi avval kasbiy vaziyatni, so‘ng zarur fanlararo bog‘lanishni va yakunda baholash mezonini belgilashi maqsadga muvofiq.

Pedagogik adabiyotlarda integratsiya gorizontal, vertikal, ichki predmetli, fanlararo, metodik, texnologik va institutsional darajalarda namoyon bo‘lishi ko‘rsatiladi. Kasbiy ta’limda ayniqsa fanlararo va amaliy-integrativ darajalar muhim, chunki ular o‘quv mazmunini real kasbiy vazifalarga yaqinlashtiradi.

Mazkur jihatni kasbiy ta’lim amaliyotiga tatbiq etishda integratsiya darajalari faqat nazariy tushuncha sifatida emas, balki dars mazmuni, amaliy faoliyat, baholash va refleksiya bilan bog‘langan pedagogik konstruksiya sifatida ko‘rilishi lozim. Aks holda integratsiya

tashqi ko‘rinishda mavjud bo‘lib, talabaning kasbiy kompetensiyasiga chuqur ta’sir ko‘rsata olmaydi. Shu sababli har bir mavzu bo‘yicha o‘qituvchi avval kasbiy vaziyatni, so‘ng zarur fanlararo bog‘lanishni va yakunda baholash mezonini belgilashi maqsadga muvofiq.

Integrativ yondashuv talabalarda tizimli fikrlashni rivojlantiradi. Tizimli fikrlash mutaxassisning muammoni alohida element emas, balki sabab, oqibat, sharoit, resurs va natijalar majmuasi sifatida ko‘rish qobiliyatidir. Kasbiy faoliyatda xatolarning ko‘pi aynan elementlar o‘rtasidagi bog‘lanish e’tibordan chetda qolganida yuz beradi.

Mazkur jihatni kasbiy ta’lim amaliyotiga tatbiq etishda integrativ yondashuv va tizimli fikrlash faqat nazariy tushuncha sifatida emas, balki dars mazmuni, amaliy faoliyat, baholash va refleksiya bilan bog‘langan pedagogik konstruksiya sifatida ko‘rilishi lozim. Aks holda integratsiya tashqi ko‘rinishda mavjud bo‘lib, talabaning kasbiy kompetensiyasiga chuqur ta’sir ko‘rsata olmaydi. Shu sababli har bir mavzu bo‘yicha o‘qituvchi avval kasbiy vaziyatni, so‘ng zarur fanlararo bog‘lanishni va yakunda baholash mezonini belgilashi maqsadga muvofiq.

Kasbiy ta’limning yadro muammolaridan biri nazariy bilimlar bilan amaliy ko‘nikmalar o‘rtasidagi uzilishdir. Integrativ yondashuv bu uzilishni kamaytiradi: nazariy tushuncha amaliy topshiriqda tekshiriladi, amaliy tajriba esa nazariy tahlil orqali anglanadi.

Mazkur jihatni kasbiy ta’lim amaliyotiga tatbiq etishda nazariya va amaliyot birligi faqat nazariy tushuncha sifatida emas, balki dars mazmuni, amaliy faoliyat, baholash va refleksiya bilan bog‘langan pedagogik konstruksiya sifatida ko‘rilishi lozim. Aks holda integratsiya tashqi ko‘rinishda mavjud bo‘lib, talabaning kasbiy kompetensiyasiga chuqur ta’sir ko‘rsata olmaydi. Shu sababli har bir mavzu bo‘yicha o‘qituvchi avval kasbiy vaziyatni, so‘ng zarur fanlararo bog‘lanishni va yakunda baholash mezonini belgilashi maqsadga muvofiq.

Integrativ yondashuvning pedagogik mohiyati ta’lim oluvchining shaxsiy faolligi, bilimlarni transfer qilish qobiliyati va kasbiy vaziyatda mustaqil qaror qabul qilishini rivojlantirishdan iborat. U o‘qituvchini faqat axborot beruvchi emas, balki mazmunni bog‘lovchi, faoliyatni tashkil etuvchi va refleksiyani boshqaruvchi subyektga aylantiradi.

Mazkur jihatni kasbiy ta’lim amaliyotiga tatbiq etishda pedagogik mohiyat faqat nazariy tushuncha sifatida emas, balki dars mazmuni, amaliy faoliyat, baholash va refleksiya bilan bog‘langan pedagogik konstruksiya sifatida ko‘rilishi lozim. Aks holda integratsiya tashqi ko‘rinishda mavjud bo‘lib, talabaning kasbiy kompetensiyasiga chuqur ta’sir ko‘rsata olmaydi. Shu sababli har bir mavzu bo‘yicha o‘qituvchi avval kasbiy vaziyatni, so‘ng zarur fanlararo bog‘lanishni va yakunda baholash mezonini belgilashi maqsadga muvofiq.

Metodologik jihatdan integratsiya reduksionistik yondashuvni cheklaydi. Ya’ni o‘quv jarayonini faqat mavzular ketma-ketligi sifatida emas, balki kompetensiyalar, faoliyat turlari,

kasbiy vaziyatlar va baholash mezonlari o‘rtasidagi munosabat sifatida loyihalashni talab qiladi.

Mazkur jihatni kasbiy ta’lim amaliyotiga tatbiq etishda metodologik oqibat faqat nazariy tushuncha sifatida emas, balki dars mazmuni, amaliy faoliyat, baholash va refleksiya bilan bog‘langan pedagogik konstruksiya sifatida ko‘rilishi lozim. Aks holda integratsiya tashqi ko‘rinishda mavjud bo‘lib, talabaning kasbiy kompetensiyasiga chuqur ta’sir ko‘rsata olmaydi. Shu sababli har bir mavzu bo‘yicha o‘qituvchi avval kasbiy vaziyatni, so‘ng zarur fanlararo bog‘lanishni va yakunda baholash mezonini belgilashi maqsadga muvofiq.

Kasbiy ta’limdagi integrativ yondashuv o‘quv reja, fan dasturi, amaliy mashg‘ulot, laboratoriya ishi, ishlab chiqarish amaliyoti va yakuniy baholashning maqsadli birligini ta’minlovchi pedagogik tizimdir. Shu ma’noda u alohida metod emas, balki butun o‘quv jarayonini loyihalash falsafasidir.

Mazkur jihatni kasbiy ta’lim amaliyotiga tatbiq etishda kasbiy ta’limga mos talqin faqat nazariy tushuncha sifatida emas, balki dars mazmuni, amaliy faoliyat, baholash va refleksiya bilan bog‘langan pedagogik konstruksiya sifatida ko‘rilishi lozim. Aks holda integratsiya tashqi ko‘rinishda mavjud bo‘lib, talabaning kasbiy kompetensiyasiga chuqur ta’sir ko‘rsata olmaydi. Shu sababli har bir mavzu bo‘yicha o‘qituvchi avval kasbiy vaziyatni, so‘ng zarur fanlararo bog‘lanishni va yakunda baholash mezonini belgilashi maqsadga muvofiq.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. F.Tursunov Texnologik ta`limda to`garak ishlarini tashkil etish O’quv qo’llanma Andijon 2023

2. M.Axmedov O'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirish modulini o'qitish (2 qism) FarDU “Nusxa ko’chirish bo’limi” Farg’ona - 2023

3. M.Axmedov O'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirish modulini o'qitish (1 qism) FarDU “Nusxa ko’chirish bo’limi” Farg’ona - 2024

4. M.Axmedov Kasb xunarga yo‘naltirish O’quv qo’llanmaFarg’ona 2025

5. M.Axmedov,R.Maksudov Innovatsion ta’limda dars shakli metod va vositalarini tanlash O’quv qo’llanma Farg’ona 2021

6. P.M. Maxsudov,O.K. Ergashev, Z.Q. Jumanazarova Maxsus fanlarni o`qitish metodikasi Darslik. T.: “Dimal” nashriyoti, 2024

7. N. A. Shermuxamedova. Ilmiy tadqiqot metodologiyasi.Darslik T: “Innovatsiya-Ziyo” 2020